

Kodaňská 10
100 10 Praha 10
tel.: +420 267 225 232
fax: +420 271 742 306
www.cenia.cz

Praktický průvodce nakládáním s odpady a vedlejšími živočišnými produkty v potravinářském průmyslu

V Praze, 29.6.2007

ČESKÁ
INFORMAČNÍ
AGENTURA
ŽIVOTNÍHO
PROSTŘEDÍ

Zadavatel: Česká republika – Ministerstvo zemědělství
Těšnov 17, Praha 1

IČ: 00020478

Kontakt: posta@mze.cz, 221 811 111

Zpracovatel: CENIA, česká informační agentura životního prostředí
Úsek technické ochrany životního prostředí
Litevská 8, 100 05 Praha 10

IČ: 45249130

Kontakt: info@cenia.cz, 267 225 232

Č.j.:

Schválil: RNDr. Jan Prášek, ředitel úseku technické ochrany životního
prostředí

Kontrolovala: Ing. Milena Drašťáková, vedoucí oddělení IPPC a EIA

Vypracoval: Ing. Jiří Valta

Obsah

1.	Úvod	4
2.	Nakládání s odpady	4
2.1.	Základní povinnosti původců odpadů	6
2.2.	Upuštění od třídění	7
2.3.	Nakládání s nebezpečnými odpady	8
2.4.	Odpovědnost za nakládání s odpady	8
2.5.	Evidence odpadů	8
2.6.	Povinnosti při přepravě odpadů	9
2.7.	Shromažďování odpadů	9
2.8.	Přeprava nebezpečných odpadů	10
2.9.	Příslušné správní úřady v oblasti odpadového hospodářství	11
3.	Nakládání s vedlejšími živočišnými produkty	16
3.1.	Kategorizace vedlejších živočišných produktů	16
3.2.	Způsoby nakládání s VŽP	21
3.3.	Příslušné úřady	24
4.	Doporučení	25
4.1.	Nakládání s odpady, VŽP a ostatními vedlejšími produkty v potravinářském průmyslu	25
4.2.	Současný stav v nakládání s odpady, VŽP a ostatními vedlejšími produkty	26
5.	Závěr	27
6.	Seznam použité literatury	28
7.	Přílohy	29

1. Úvod

Na základě smlouvy o dílo č. 12/IPPC/2007 ze dne 30.3.2007 jsme zpracovali „Praktického průvodce nakládáním s odpady a vedlejšími živočišnými produkty v potravinářském průmyslu“.

Průvodce je zaměřený na zjednodušenou orientaci v právních předpisech a je zpracovaný s ohledem na problematiku odpadů a vedlejších živočišných produktů nejen pro zařízení, která realizují výroby dle přílohy č. 1 zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci. Součástí průvodce je návrh řešení výše uvedené problematiky a slovník nejpoužívanějších termínů.

2. Nakládání s odpady

Nakládání s odpady, zejména jejich shromažďování, předávání dalším osobám, apod. je upraveno zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech [1] a jeho prováděcími předpisy, zejména vyhláškou č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady [2], vyhláškou č. 382/2001 Sb., o podmínkách použití upravených kalů na zemědělské půdě [3], vyhláškou č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů) [4] a vyhláškou č. 376/2001 Sb., o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů [5].

Odpady v oblasti potravinářského průmyslu vznikají obvykle při přejímce vstupních surovin, z vlastní výroby a z pomocných výrob (např. vytápění, garážování, skladování). Původce odpadu je povinen pro účely dalšího nakládání s ním odpad zařadit podle Katalogu odpadů.

Zákon o odpadech [1] ukládá osobám povinnost zbavit se movité věci, příslušející do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu, jestliže ji nepoužívá k původnímu účelu a věc ohrožuje životní prostředí nebo byla vyřazena na základě zvláštního právního předpisu.

Každý při své činnosti nebo v rozsahu své působnosti má za povinnost předcházet vzniku odpadu, omezovat jeho množství a nebezpečné vlastnosti. Odpady, jejichž vzniku nelze zabránit, musí být především využity, případně odstraněny způsobem, který neohrožuje lidské zdraví a životní prostředí a který je v souladu se zákonem o odpadech a s dalšími zvláštními

právními předpisy [1]. Právnícká osoba a fyzická osoba oprávněná k podnikání, která vyrábí výrobky, je povinna tyto výrobky vyrábět tak, aby omezila vznik nevyužitelných odpadů z těchto výrobků, zejména pak nebezpečných odpadů. Dále je povinna uvádět v průvodní dokumentaci výrobku, na obalu, v návodu na použití nebo jinou vhodnou formou informace o způsobu využití nebo odstranění nespoteřovaných částí výrobků.

Odpady je nutné třídít, zejména za účelem jejich dalšího využití. Pokud vzhledem k následnému způsobu využití nebo odstranění odpadů není jejich třídění nebo oddělené shromažďování nutné, může od něj původce upustit, a to jen se souhlasem příslušného povolovacího úřadu, kterým je krajský úřad (při produkci odpadu nad 100 t za rok), nebo úřad obce s rozšířenou působností (při produkci odpadu do 100 t za rok). S nebezpečnými odpady může původce odpadu nakládat jen na základě souhlasu věcně a místně příslušného orgánu státní správy (povolovacího úřadu), pokud mu však nebyl vydán souhlas k provozování zařízení podle § 14 zákona [1].

Původce odpadů je odpovědný za nakládání s odpady do doby jejich využití nebo odstranění, ať už je provádí vlastními silami nebo prostřednictvím jiné oprávněné osoby. Na každou oprávněnou osobu, která převezme do svého vlastnictví odpady od původce, přecházejí povinnosti původce, s výjimkou zpracování plánu odpadového hospodářství a kontroly vlivu nakládání s odpady na zdraví lidí a životního prostředí. Původce a oprávněná osoba, která nakládá s nebezpečnými odpady, je povinna zajistit, aby nebezpečné odpady byly řádně označeny a byly k nim zpracovány identifikační listy nebezpečného odpadu a místa nakládání s nebezpečným odpadem takovým listem vybavit.

Odborné nakládání s odpadem prostřednictvím odpadového hospodáře je povinen zajistit ten, kdo nakládá s více než 100 t nebezpečného odpadu za rok, přičemž tato povinnost se nevztahuje na dopravce. Odpadový hospodář musí splňovat kvalifikační předpoklady dané zákonem [1] a může být buď zaměstnancem nebo externím spolupracovníkem osoby, které povinnost mít odpadového hospodáře zákon ukládá.

Právnícké a fyzické osoby oprávněné k podnikání a zúčastněné na přepravě odpadů jsou povinny zabezpečit přepravu odpadů v souladu s požadavky stanovenými ve zvláštních právních předpisech, vést evidenci a ohlašovat přepravované nebezpečné odpady. Na původce vybraných odpadů, jako jsou PCB a zařízení je obsahující, odpadní oleje, baterie a akumulátory, kaly z čistíren odpadních vod, odpady z výroby oxidu titaničitého, odpady

azbestu, autovraky, elektrická a elektronická zařízení, a oprávněné osoby, které s nimi nakládají, se zpravidla vztahují povinnosti původců a oprávněných osob, pokud zákon [1] nestanoví jinak.

Zákon [1] také ukládá původci odpadu povinnost zpracovat plán odpadového hospodářství původce odpadu a to v takovém případě, že produkuje ročně více než 10 t nebezpečného odpadu nebo více než 1 000 t ostatního odpadu.

2.1. Základní povinnosti původců odpadů

Základní povinnosti se vztahují na všechny původce odpadů bez výjimky. K základním povinnostem patří zejména:

- a) **zařazovat produkované odpady podle druhů a kategorií.** To znamená provést zařazení produkováného druhu odpadu dle vyhlášky č. 381/2001 Sb., katalog odpadů, včetně určení jeho kategorie jako ostatní, resp. nebezpečný. Pro provedení hodnocení vlastností odpadu a určení jejich kategorie jsou jmenovány oprávněné osoby. V případě nejasností se zařazením odpadu do katalogového čísla je rozhodujícím úřadem příslušný krajský úřad v rámci správního řízení.
- b) **zajistit přednostní využití odpadů** před jejich odstraněním. Odpady mohou představovat cenný zdroj materiálů nahrazující přírodní suroviny, proto i původci odpadu mají odpovědnost za následné nakládání s odpadem. Před předáním odpadu oprávněným osobám je nutné vyhodnotit možnosti materiálového, případně energetického využití odpadů, a pokud ani jedna z možností není technicky, případně ekonomicky možná, lze předat odpad k jeho odstranění. V podmínkách ČR dochází k odstraňování odpadu především jeho uložením na skládkách odpadu.
- c) **předat odpady, které původce sám nemůže využít nebo odstranit v souladu se zákonem a jeho prováděcími právními předpisy.** Odpady je možné předat pouze osobě oprávněné k jejich převzetí. Oprávněnost je možné zkontrolovat na základě předložení povolení k provozu zařízení podle zákona [1], případně integrovaného povolení.
- d) **ověřovat nebezpečné vlastnosti odpadů.**

- e) **shromažďovat odpady vytríděné podle jednotlivých druhů a kategorií.** Odpady, které jsou shromažďovány do doby jejich předání oprávněným osobám musí být uloženy odděleně podle jednotlivých katalogových čísel a musí být řádně označeny.
- f) **zabezpečit odpady před jejich nežádoucím znehodnocením, odcizením nebo únikem.** Shromažďování odpadů je nutné provádět ve vhodných shromažďovacích prostředcích, které zabrání jejich možným únikům do životního prostředí.
- g) **vést průběžnou evidenci o odpadech a způsobech nakládání s nimi.** Odpady, které jsou v zařízení produkovány musí procházet tzv. průběžnou evidencí, která zohledňuje katalogová čísla odpadů, jejich množství a způsob nakládání s nimi. Producenti odpadů, kteří vyprodukují více jak 50 t ostatních nebo 50 kg nebezpečných odpadů, musí každoročně k 15.2. podávat tzv. hlášení o produkci a nakládání s odpady.
- h) **umožnit kontrolním orgánům přístup do objektů, prostorů a zařízení a na vyžádání předložit dokumentaci a poskytnout pravdivé a úplné informace související s nakládáním s odpady**
- i) **zpracovat plán odpadového hospodářství původce odpadů** za předpokladu, že je produkováno více jak 10 t nebezpečného odpadu nebo více než 1 000 t odpadů kategorie ostatní.
- j) **vykonávat kontrolu vlivů nakládání s odpady na zdraví lidí a životní prostředí** v souladu se zvláštními právními předpisy a plánem odpadového hospodářství.
- k) **ustanovit odpadového hospodáře** za předpokladu, že v posledních 2 letech bylo nakládáno s nebezpečnými odpady v množství větším než 100 t za rok.
- l) **platit poplatky za ukládání odpadu na skládky.**

2.2. Upuštění od třídění

Za předpokladu, že následný způsob využití nebo odstranění odpadů nevyžaduje třídění nebo oddělené shromažďování odpadů, je možné upustit od třídění. K tomu je nutný souhlas místně příslušného orgánu státní správy.

2.3. Nakládání s nebezpečnými odpady

S nebezpečnými odpady je možné nakládat pouze na základě souhlasu věcně a místně příslušného orgánu státní správy. Povolení se uděluje pro jednotlivé druhy odpadů a povolení musí vlastnit i původce odpadu.

Velmi často bývá povolení opomíjeno. **I v případě, že dochází u původce k vlastní výměně zářivek, olejů ve strojích, apod., je povolení vyžadováno.**

2.4. Odpovědnost za nakládání s odpady

Odpovědnost původce odpadů za nakládání s odpady je stanovena od okamžiku vzniku odpadu do doby jeho využití nebo odstranění, pokud tyto činnosti zajišťuje původce sám nebo do doby převzetí odpadu oprávněnou osobou. Na každou oprávněnou osobu, která převezme do svého vlastnictví odpady od původce, přecházejí povinnosti původce.

2.5. Evidence odpadů

Průběžnou evidenci odpadů musí vést všichni původci odpadu. Velmi důležité je, že evidence musí být vedena samostatně za každou provozovnu a za každý druh odpadu zvlášť. Průběžná evidence odpadů musí obsahovat minimálně:

- a) **množství vyprodukovaného odpadu** (název, katalogové číslo a kategorie odpadu),
- b) **způsob naložení s odpadem** (využití nebo odstranění vlastními prostředky, předání k využití nebo odstranění jiné oprávněné osobě),
- c) **množství předaného odpadu k dalšímu využití nebo odstranění a identifikační údaje oprávněných osob**, kterým byl odpad předán, (obchodní firma nebo název, právní forma a sídlo, je-li oprávněnou osobou právnická osoba; jméno a příjmení, obchodní firma, bydliště a místo podnikání, liší-li se od bydliště, je-li oprávněnou osobou fyzická osoba; identifikační číslo oprávněné osoby, bylo-li přiděleno),
- d) **množství přijatého odpadu** (název, katalogové číslo a kategorie odpadu) a identifikační údaje původce nebo oprávněných osob, od nichž byl odpad přijat, včetně identifikačních údajů fyzických osob. **Ten, kdo přijímá jakýkoliv odpad, musí být oprávněnou osobou.**

e) **datum a číslo zápisu, jméno a příjmení osoby odpovědné za vedení evidence.**

Vedení průběžné evidence v praxi znamená, že evidován musí být každý odpad, kterým byl zaplněn shromažďovací prostředek, nebo byl předán oprávněné osobě, případně který byl využitý, resp. odstraněn v zařízení, včetně veškerých informací o něm. Vzniká-li v zařízení odpad průběžně, vede se průběžná evidence v týdenních intervalech; při periodickém svozu komunálního odpadu v měsíčních intervalech.

2.6. Povinnosti při přepravě odpadů

Při přepravě odpadů musí fyzická nebo právnická osoba:

- a) zabezpečit přepravu odpadů v souladu s požadavky stanovenými ve zvláštních právních předpisech,
- b) na vyžádání kontrolních orgánů předložit dokumentaci a poskytnout pravdivé a úplné informace související s přepravou odpadů,
- c) při přepravě nebezpečných odpadů vést evidenci a ohlašovat přepravované nebezpečné odpady v rozsahu stanoveném zákonem [1] a jeho prováděcím právním předpisem.

Dopravce, který není zároveň osobou oprávněnou k převzetí odpadů do svého vlastnictví, nesmí převzít odpady do svého vlastnictví.

2.7. Shromažďování odpadů

Jako shromažďovací prostředky odpadů slouží obvykle speciální, typizované nádoby, kontejnery nebo obaly. Obecně musí shromažďovací prostředky splňovat následující technické požadavky:

- a) **odlišit shromažďovací prostředky na odpady** (tvarově, barevně nebo popisem) od prostředků nepoužívaných k nakládání s odpady, nebo používaných pro jiné druhy odpadů,
- b) **zajistit ochranu odpadu před povětrnostními vlivy**, pokud jsou shromažďovací prostředky určeny pro použití mimo chráněné prostory a nejsou-li určeny pouze pro odpady inertní,

- c) **zajistit odolnost proti chemickým vlivům odpadů**, pro které jsou shromažďovací prostředky určeny. V případě, že shromažďovací prostředky slouží i jako přepravní obaly, musí splňovat požadavky zvláštních právních předpisů upravujících přepravu nebezpečných věcí a zboží. Svým provedením samy o sobě nebo v kombinaci s technickým provedením a vybavením místa, v němž jsou umístěny, zabezpečují ochranu okolí před druhotnou prašností, zejména u pevných odpadů vzniklých např. jako odpady s obsahem azbestu,
- d) **zabezpečit**, že odpad do shromažďovacích prostředků umístěný je chráněn před nežádoucím znehodnocením, zneužitím, odcizením, smícháním s jinými druhy odpadů nebo únikem ohrožujícím zdraví lidí nebo životní prostředí,
- e) **umožní svým provedením bezpečnost při obsluze** a čištění a dezinfekci po svém vyprázdnění, zejména u odpadů ze zdravotnických zařízení.

Volba shromažďovacího místa by měla být provedena s ohledem na bezpečnost při jeho obsluze, požární bezpečnosti, dostupnosti a možnosti obsluhy mechanizačními a dopravními prostředky.

V blízkosti shromažďovacího prostředku nebezpečného odpadu nebo shromažďovacího místa nebezpečného odpadu nebo na nich musí být umístěn identifikační list shromažďovaného odpadu.

Na shromažďovacím prostředku nebezpečného odpadu musí být uvedeno katalogové číslo a název shromažďovaného nebezpečného odpadu a jméno a příjmení osoby odpovědné za obsluhu a údržbu shromažďovacího prostředku.

2.8. Přeprava nebezpečných odpadů

Účastníci přepravy nebezpečných odpadů vedou evidenci o přepravě nebezpečných odpadů na evidenčním listě. Evidence o přepravě nebezpečných odpadů se vede pro každou přepravu samostatně.

2.9. Příslušné správní úřady v oblasti odpadového hospodářství

Ministerstvo životního prostředí

- a) ústřední orgán státní správy a vrchní státní dozor v oblasti odpadového hospodářství,
- b) ukládá odpady využívat nebo odstraňovat,
- c) vydává, prodlužuje a odnímá pověření k hodnocení nebezpečných vlastností odpadů,
- d) schvaluje náplň školení pro hodnocení nebezpečných vlastností odpadů,
- e) zařazuje odpad v případech, kdy nelze odpad jednoznačně zařadit podle Katalogu odpadů,
- f) zpracovává a vede souhrnnou evidenci přístupnou veřejnosti: o druzích a množství odpadů, způsobech a zařízeních k nakládání s odpady, shromažďovacích místech a skladech odpadů,
- g) spolupracuje s Ministerstvem obrany při zajišťování evidence odpadů,
- h) zpracovává plán odpadového hospodářství České republiky a jeho změny,
- i) vyhláší závaznou část řešení plánu odpadového hospodářství ČR,
- j) sděluje příslušnému kraji v samostatné působnosti připomínky k návrhu plánu odpadového hospodářství kraje,
- k) poskytuje příslušným složkám Evropské komise a orgánům mezinárodních úmluv protokoly z oblasti odpadového hospodářství,
- l) jmenuje zástupce ČR do výborů, komisí, odborných a pracovních skupin založených na základě ustanovení právních předpisů Evropských společenství v oblasti odpadového hospodářství nebo v rámci mezinárodních úmluv,
- m) rozhoduje o odvolání proti rozhodnutí inspekce a orgánu kraje v přenesené působnosti.

Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství vykonává kontrolu dodržování povinností při používání kalů z čistíren odpadních vod a sedimentů z říčních toků a vodních nádrží v zemědělství.

Ministerstvo zdravotnictví

- a) vykonává vrchní státní dozor a řídí výkon státní správy v oblasti ochrany veřejného zdraví při nakládání s odpady,
- b) pověřuje právnické osoby nebo fyzické osoby k hodnocení nebezpečných vlastností odpadů, prodlužuje platnost tohoto pověření a odnímá toto pověření.

Kraj v samostatné působnosti

- a) zpracovává plán odpadového hospodářství kraje pro jím spravované území,
- b) vyhláší obecně závaznou vyhláškou kraje závaznou část plánu odpadového hospodářství kraje a její změny.

Krajský úřad

- a) kontroluje, jak jsou právnickými osobami, fyzickými osobami oprávněnými k podnikání a obcemi dodržována ustanovení právních předpisů a rozhodnutí ministerstva a jiných správních úřadů v oblasti odpadového hospodářství, a zda pověřené osoby dodržují stanovený způsob hodnocení nebezpečných vlastností odpadů,
- b) uděluje souhlas k míšení nebezpečných odpadů navzájem nebo s ostatními odpady; udělení souhlasu může vázat na podmínky, ukládá rozhodnutím původci odpadů povinnost zaplatit poplatek za uložení odpadů na skládku, pokud původce tento poplatek ve stanovené výši nezaplatil, rozhoduje o odvolání proti rozhodnutí obecního úřadu a obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- c) rozhoduje v pochybnostech, zda se movitá věc příslušející do některé ze skupin odpadů považuje za odpad, a to na návrh vlastníka této movité věci nebo správního úřadu, který provádí řízení, v němž se tato otázka vyskytla, nebo který rozhodnutí o této otázce potřebuje ke své další činnosti,
- d) uděluje souhlas k nakládání s nebezpečným odpadem v množství větším než sto tun nebezpečného odpadu za rok; udělení souhlasu může vázat na podmínky,

- e) uděluje souhlas k upuštění od třídění nebo odděleného shromažďování odpadů původci, který nakládá s odpady v množství větším než 100 tun nebezpečného odpadu za rok. Udělení souhlasu může vázat na podmínky.
- f) uděluje souhlas k upuštění od třídění nebo odděleného shromažďování odpadů. Udělení souhlasu může vázat na podmínky.
- g) může pozastavit platnost osvědčení o vyloučení nebezpečných vlastností odpadů vydaného pověřenou osobou nebo ho odejmout.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností

- a) uděluje souhlas k nakládání s nebezpečnými odpady. Udělení souhlasu může vázat na další podmínky.
- b) uděluje souhlas k upuštění od třídění nebo odděleného shromažďování odpadů. Udělení souhlasu může vázat na podmínky.
- c) kontroluje, jak jsou právníckými osobami, fyzickými osobami oprávněnými k podnikání a obcemi dodržována ustanovení právních předpisů a rozhodnutí ministerstva a jiných správních úřadů v oblasti odpadového hospodářství a zda pověřené osoby dodržují stanovený způsob hodnocení nebezpečných vlastností odpadů.
- d) hrozí-li poškození lidského zdraví nebo životního prostředí nebo již k němu došlo, může zajistit ochranu lidského zdraví a životního prostředí na náklady odpovědné osoby,
- e) ukládá právníckým osobám a fyzickým osobám oprávněným k podnikání pokuty za porušení stanovených povinností. Současně může stanovit opatření a lhůty pro zjednání nápravy samostatným rozhodnutím.
- f) může zakázat původci odpadů činnost, která způsobuje vznik odpadů, pokud původce nemá zajištěno využití nebo odstranění odpadů a pokud by odpady vzniklé v důsledku pokračování této činnosti mohly způsobit škodu na životním prostředí.

Obecní úřad, resp. újezdni úřad

- a) kontroluje, zda právnické osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání využívají systému zavedeného obcí pro nakládání s komunálním odpadem pouze na základě písemné smlouvy s obcí a zda fyzická osoba, která není podnikatelem, se zbavuje odpadu pouze v souladu se zákonem,
- b) ukládá právnickým osobám a fyzickým osobám oprávněným k podnikání pokuty za porušení povinností. Současně může stanovit opatření a lhůty pro zjednání nápravy samostatným rozhodnutím.
- c) ukládá fyzickým osobám pokuty za přestupek. Současně může stanovit opatření a lhůty pro zjednání nápravy samostatným rozhodnutím.
- d) kontroluje, zda právnické osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání mají zajištěno využití nebo odstranění odpadu.

Orgány ochrany veřejného zdraví

- a) jsou správním úřadem při rozhodování ve věcech, které se dotýkají zájmů chráněných v oblasti ochrany lidského zdraví,
- b) hodnotí a řídí zdravotní rizika a vydávají z hlediska ochrany zdraví lidí odborné stanovisko k návrhům při nakládání s odpady, zejména k jejich využívání, úpravě a odstranění,
- c) spolupracují s ostatními správními úřady v oblasti ochrany zdraví lidí při nakládání s odpady,
- d) vyjadřují se k provozním řádům zařízení k využívání, odstraňování, sběru a výkupu odpadů.

Česká inspekce životního prostředí

- a) kontroluje, jak jsou dodržována ustanovení právních předpisů a rozhodnutí ministerstva a jiných správních úřadů a zda je dodržován stanovený způsob hodnocení nebezpečných vlastností odpadů,
- b) ukládá pokuty za porušení stanovených povinností, současně může stanovit opatření a lhůty pro zjednání nápravy,

- c) může pozastavit platnost osvědčení o vyloučení nebezpečných vlastností odpadu vydaného pověřenou osobou nebo ho odejmout,
- d) dává podněty okresnímu úřadu k zákazu provozu zařízení k odstraňování odpadů, nespĺňuje-li provozovatel tohoto zařízení právní předpisy a mohlo-li by v důsledku toho dojít k závažné ekologické újmě,
- e) je oprávněna provádět kontroly na místě vzniku odpadu, u oznamovatele a příjemce a na hraničních přechodech,
- f) je oprávněna provádět kontrolu dokladů, fyzickou kontrolu odpadů a odebírat a analyzovat vzorky,
- g) spolupracuje s okresními úřady, orgány ochrany veřejného zdraví, celními úřady, Hasičským záchranným sborem, Policií České republiky a územními finančními orgány, popřípadě dalšími správními úřady, kraji a obcemi a poskytuje jim odbornou pomoc.

Celní úřady

- a) kontrolují u zboží, které při přechodu státní hranice není deklarováno jako odpad, zda toto zboží nenapĺňuje definici odpadu,
- b) kontrolují u zboží, které při přechodu státní hranice je deklarováno jako odpad, zda je vybaven doklady, zda odpovídá údajům uvedeným na průvodních dokladech a zda vývoz nebo dovoz odpadu není zakázán,
- c) nepustí zboží, jestliže zboží, které není deklarováno jako odpad, je odpadem, jestliže zboží deklarované jako odpad není vybaveno doklady nebo neodpovídá údajům uvedeným v těchto dokladech a jestliže vývoz nebo dovoz tohoto zboží deklarovaneho jako odpad je zakázán,
- d) v případě pochybností si vyžádají odbornou pomoc inspekce, případně rozhodnutí okresního úřadu,
- e) vedou evidenci odpadů, které vstoupily na území ČR nebo z něho vystoupily.

3. Nakládání s vedlejšími živočišnými produkty

Vedlejšími živočišnými produkty (VŽP) rozumíme celá těla nebo části těl zvířat nebo produkty živočišného původu, které jsou uvedeny v člancích 4, 5 a 6 Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1774/2002, a které nejsou určeny k lidské spotřebě, a to včetně vajíček, embryí a spermatu [6].

3.1. Kategorizace vedlejších živočišných produktů

K materiálům 1. kategorie patří níže popsané VŽP nebo jakékoli materiály, které tyto VŽP obsahují:

(a) veškeré části těl, včetně kůží:

- zvířat podezřelých z nákazy přenosnou spongiformní encefalopatií nebo zvířat, u nichž byla úředně potvrzena přítomnost přenosné spongiformní encefalopatie,
- zvířat usmrcených v rámci opatření k eradikaci přenosné spongiformní encefalopatie,
- jiných zvířat, než jsou hospodářská zvířata a volně žijící zvířata, zejména zvířat v zájmovém chovu a zvířat ze zoologických zahrad a cirkusů,
- pokusných zvířat,
- volně žijících zvířat podezřelých z nákazy onemocněními přenosnými na lidi nebo zvířata;

(b) specifikované rizikové materiály, a

- pokud nebyly specifikované rizikové materiály při likvidaci odstraněny, celá těla mrtvých zvířat obsahující specifikované rizikové materiály;

(c) produkty pocházející ze zvířat, kterým byly podávány látky zakázané podle směrnice 96/22/ES [7], a produkty živočišného původu obsahující rezidua látek znečišťujících životní prostředí nebo jiných látek zařazených do skupiny B odstavce 3 přílohy I ke směrnici Rady 96/23/ES [8], o opatřeních ke sledování některých látek a jejich reziduí v živých zvířatech a živočišných produktech a o zrušení směrnic 85/358/EHS a 86/469/EHS a rozhodnutí 89/187/EHS a 91/664/EHS, pokud obsah těchto reziduí

překračuje povolené limity stanovené právními předpisy Společenství případně, pokud takové právní předpisy neexistují, vnitrostátními právními předpisy;

- (d) veškeré živočišné materiály shromážděné při čištění odpadních vod ze zpracovatelských závodů 1. kategorie nebo z jiných prostorů, v nichž se odstraňují specifikované rizikové materiály, a to zejména nečistoty zachycené na česlech, sítích a pískových filtrech, směsi tuků a olejů, kaly a materiály z kanalizace z těchto provozů, s výjimkou materiálů neobsahujících specifikované rizikové materiály nebo jejich části;
- (e) kuchyňský odpad z dopravních prostředků v mezinárodní přepravě;
- (f) směsi materiálů 1. kategorie s materiály 2. kategorie nebo s materiály 3. kategorie nebo s materiály obou kategorií, včetně jakýchkoli materiálů určených ke zpracování ve zpracovatelských závodech 1. kategorie.

K materiálům 2. kategorie patří níže popsané VŽP nebo jakékoli materiály, které tyto VŽP obsahují:

- (a) hnůj a obsah trávicího traktu;
- (b) veškeré živočišné materiály shromážděné při čištění odpadních vod z jiných jatek, než jsou jatka spadající do působnosti čl. 4 odst. 1 písm. d), nebo ze zpracovatelských závodů 2. kategorie, včetně nečistot zachycených na česlech, sítích a pískových filtrech, směsi tuků a olejů, kalů a materiálů z kanalizace z těchto provozů [6];
- (c) produkty živočišného původu obsahující rezidua veterinárních léčiv a znečišťujících látek zařazených do skupiny B odstavec 1 a 2 přílohy I ke směrnici Rady 96/23/ES [8], pokud obsah těchto reziduí překračuje povolené limity stanovené právními předpisy Společenství;
- (d) jiné produkty živočišného původu, než jsou materiály 1. kategorie, které jsou dováženy ze třetích zemí a při kontrolách stanovených právními předpisy Společenství nesplňují veterinární požadavky pro dovoz do Společenství, pokud nejsou vráceny nebo pokud je jejich dovoz umožněn s omezeními stanovenými právními předpisy Společenství;

- (e) jiná zvířata a části jiných zvířat, než jaké uvádí článek 4, která byla usmrcena jiným způsobem než porážkou k lidské spotřebě; patří sem i zvířata utracená v rámci opatření k eradikaci nějaké nákazy zvířat;
- (f) směsi materiálů 2. kategorie s materiály 3. kategorie, včetně jakýchkoli materiálů určených ke zpracování ve zpracovatelských závodech 2. kategorie;
- (g) jiné vedlejší živočišné produkty, než jsou materiály 1. kategorie nebo materiály 3. kategorie.

Mezi materiály 3. kategorie patří níže popsané VŽP nebo jakékoli materiály, které tyto VŽP obsahují:

- (a) části poražených zvířat, které jsou v souladu s právními předpisy Společenství požitelné, ale z obchodních důvodů nejsou určeny k lidské spotřebě;
- (b) části poražených zvířat, které jsou vyřazeny jako nepoživatelné, které ale nevykazují žádné známky onemocnění přenosných na lidi nebo na zvířata a pocházejí z jatečně upravených těl, která jsou v souladu s právními předpisy Společenství požitelná;
- (c) kůže, kopyta, paznehty, rohy, prasečí štětiny a peří pocházející ze zvířat poražených na jatkách po prohlídce ante-mortem, na jejímž základě byla v souladu s právními předpisy Společenství posouzena jako vhodná k porážce k lidské spotřebě;
- (d) krev získaná z jiných zvířat než z přežvýkavců; zvířata byla poražena na jatkách po prohlídce ante-mortem, na jejímž základě byla v souladu s právními předpisy Společenství posouzena jako vhodná k porážce k lidské spotřebě;
- (e) vedlejší živočišné produkty vznikající při výrobě produktů určených k lidské spotřebě, včetně odtučněných kostí a škvarků;
- (f) zmetkové potraviny živočišného původu nebo zmetkové potraviny obsahující produkty živočišného původu s výjimkou kuchyňského odpadu, které z obchodních důvodů, z důvodů závady při výrobě nebo balení nebo jiné závady nepředstavující nebezpečí pro lidi nebo zvířata již nejsou určeny k lidské spotřebě;
- (g) syrové mléko zvířat, která nevykazují klinické příznaky žádného onemocnění přenosného tímto produktem na lidi nebo na zvířata;

- (h) ryby nebo jiní mořští živočichové s výjimkou mořských savců, ulovení ve volném moři za účelem výroby rybí moučky;
- (i) čerstvé vedlejší produkty z ryb ze závodů vyrábějících rybí produkty k lidské spotřebě;
- (j) skořápky, vedlejší produkty z líhní a vedlejší produkty z porušených vajec zvířat, která nevykazovala klinické příznaky žádných onemocnění přenosných prostřednictvím vajec na lidi nebo na zvířata;
- (k) krev, kůže, kopyta, paznehty, peří, vlna, rohy, chlupy a kožešiny pocházející ze zvířat, která nevykazovala klinické příznaky žádných onemocnění přenosných prostřednictvím těchto produktů na lidi nebo na zvířata; a
- (l) jiný kuchyňský odpad než uvedený v čl. 4 odst. 1 písm. e) [6].

Označování materiálů musí být prováděno v souladu s platnou legislativou, zejména musí být přijata veškerá opatření zajišťující, aby:

- a) materiály 3. kategorie byly označeny a během shromažďování a přepravy byly odděleny a označeny,
- b) zpracované produkty pocházející z materiálů 2. a 3. kategorie byly označeny a během shromažďování a přepravy byly odděleny a označeny.

Během přepravy musí etiketa, připevněná k dopravnímu prostředku, nádobě, kartonu nebo jinému obalu, jasně uvádět:

- c) kategorii vedlejších živočišných produktů nebo, v případě zpracovaných produktů, kategorii vedlejších živočišných produktů, ze které zpracované produkty pocházejí; a
- d) v případě materiálů 3. kategorie slova „neurčeno k lidské spotřebě“, u materiálů 2. kategorie, s výjimkou hnoje a obsahu trávicího traktu, a zpracovaných produktů z nich pocházejících slova „neurčeno k výživě zvířat“.

Přeprava musí být prováděna takovým způsobem, aby bylo zabráněno jakémukoli nebezpečí ohrožení zdraví zvířat nebo lidí.

Vedlejší živočišné produkty a zpracované produkty musí být shromažďovány a přepravovány v zapečetěných nových obalech nebo krytých nepropustných nádobách nebo dopravních prostředcích. Dopravní prostředky, opakovaně použitelné nádoby a veškeré opakovaně použitelné součásti vybavení nebo zařízení přicházející do styku s vedlejšími živočišnými produkty nebo zpracovanými produkty musí být:

- a) po každém použití očištěny, omyty a vydezinfikovány,
- b) udržovány čisté,
- c) před použitím čisté a suché.

Během přepravy musí být vedlejší živočišné produkty a zpracované produkty opatřeny obchodním dokladem, případně veterinárním osvědčením, pokud je požadováno. Na obchodních dokladech musí být uváděno:

- a) datum odeslání materiálů;
- b) popis materiálů;
- c) množství materiálů;
- d) místo původu materiálů;
- e) jméno a adresa dopravce;
- f) jméno a adresa příjemce, případně číslo schválení;
- g) případně číslo schválení závodu původu, druh a metody ošetření.

Obchodní doklad musí být vyhotoven v jednom originálu a dvou kopiích. Originál dokladu musí doprovázet zásilku do místa konečného určení a příjemce zásilky si ho musí ponechat. Jednu z kopií si musí ponechat výrobce a druhou kopii dopravce. Veterinární osvědčení, pokud je požadováno, musí být vystaveno a potvrzeno příslušným orgánem.

Veškeré osoby odesílající, přepravující nebo přijímající vedlejší živočišné produkty musí vést záznamy o zásilkách. Záznamy, obchodní doklady nebo veterinární osvědčení obsahující údaje stanovené výše a uchovávané musí být nejméně po dobu 2 let.

3.2. Způsoby nakládání s VŽP

Materiály 1. kategorie musí být neprodleně shromažďovány, přepravovány a označovány a následně:

- a) přímo odstraněny jako odpady spálením ve schválené spalovně,
- b) zpracovány ve zpracovatelském závodě,
- c) s výjimkou materiálů uvedených v odst. 1 písm. a) bodech (i) a (ii) zpracovány ve zpracovatelském závodě schváleném v souladu s článkem 13 pomocí metody 1; v tomto případě jsou materiály vznikající při zpracování v souladu s příl. VI kap. I trvale označeny a dále je s nimi nakládáno jako s odpady v intencích směrnice Rady 1999/31/ES z 26. dubna 1999, o skládkování odpadů [9];
- d) v případě kuchyňského odpadu uvedeného v odst. 1 písm. e) je s nimi nakládáno dle směrnice Rady 1999/31/ES [9]; nebo
- e) na základě vývoje odborných poznatků odstraňovány jinými způsoby, které jsou po konzultaci s příslušným vědeckým výborem schváleny v souladu s postupem uvedeným v čl. 33 odst. 2. Tyto způsoby mohou buď doplnit, nebo nahradit způsoby stanovené v písmenech a) až d).
- f) přechodná manipulace nebo přechodné skladování materiálů 1. kategorie se uskutečňuje pouze v závodech pro přechodné skladování a manipulaci schválených v souladu s článkem 10.

Materiály 2. kategorie musí být neprodleně shromažďovány, přepravovány a označovány a následně přímo odstraněny jako odpady spálením ve spalovně;

- a) zpracovány ve zpracovatelském závodě schváleném v souladu s článkem 13 pomocí některé z metod 1 až 5 nebo, pokud to příslušný orgán požaduje, jsou zpracovány pomocí metody 1; v tomto případě jsou materiály vznikající při zpracování v souladu s příl. VI kap. I trvale označeny a jsou:
 - odstraněny jako odpady spálením ve spalovně, nebo
 - v případě tavených nebo škvařených tuků dále zpracovány v tukovém závodě 2. kategorie schváleném v souladu s článkem 14 na tukové deriváty používané v organických hnojivech nebo prostředcích

pro zlepšení půdy nebo k jiným technickým účelům, než je použití v kosmetických a léčivých přípravcích a v lékařských prostředcích;

- b) zpracovány ve zpracovatelském závodě schváleném v souladu s článkem 13 pomocí metody 1; v tomto případě jsou materiály vznikající při zpracování v souladu s příl. VI kap. I trvale označeny, pokud možno pachem, a jsou:
- v případě bílkovinných materiálů použity jako organická hnojiva nebo prostředky pro zlepšení půdy v souladu s případnými požadavky stanovenými po konzultaci s příslušným vědeckým výborem v souladu s postupem uvedeným v čl. 33 odst. 2,
 - zpracovány v závodě na výrobu bioplynu nebo v kompostárně, které jsou schváleny v souladu s článkem 15, nebo
 - je s nimi nakládáno jako s odpady podle směrnice 1999/31/ES [9];
- c) v případě materiálů rybího původu silážovány nebo kompostovány v souladu s pravidly přijatými podle postupu uvedeného v čl. 33 odst. 2;
- d) v případě hnoje, obsahů trávícího traktu vyjmutých z trávícího traktu, mléka a kolostra, o kterých příslušný orgán nepředpokládá, že by představovaly nebezpečí šíření nějakého vážného přenosného onemocnění:
- použity bez zpracování jako suroviny v závodě na výrobu bioplynu nebo v kompostárně, které jsou schváleny v souladu s článkem 15, nebo ošetřeny v technickém závodě k tomuto účelu schváleném v souladu s článkem 18,
 - aplikovány na půdu v souladu s tímto nařízením, nebo
 - zpracovány v závodě na výrobu bioplynu nebo kompostovány v souladu s pravidly stanovenými podle postupu uvedeného v čl. 33 odst. 2;
- e) v případě celých těl nebo částí těl volně žijících zvířat, která nejsou podezřelá z nákazy onemocněními přenosnými na lidi nebo zvířata, použity k výrobě loveckých trofejí v technickém závodě k tomuto účelu schváleném v souladu s článkem 18; nebo
- f) odstraněny nebo použity jiným způsobem v souladu s pravidly stanovenými po konzultaci s příslušným vědeckým výborem podle postupu uvedeného v čl. 33

odst. 2. Tento způsob může buď doplnit, nebo nahradit způsoby stanovené v písmenech a) až f).

Přechodná manipulace nebo přechodné skladování materiálů 2. kategorie s výjimkou hnoje se uskutečňuje pouze v závodech 2. kategorie, schválených v souladu s článkem 10.

Materiály 3. kategorie jsou neprodleně shromažďovány, přepravovány a označovány v souladu s článkem 7, a pokud články 23 a 24 nestanoví jinak, jsou:

- a) přímo odstraněny jako odpady spálením ve spalovně;
- b) zpracovány ve zpracovatelském závodě schváleném v souladu s článkem 13 pomocí některé z metod 1 až 5; v tomto případě jsou materiály vznikající při zpracování v souladu s příl. VI kap. I trvale označeny, pokud možno pachem, a odstraněny zejména jako odpady spálením;
- c) zpracovány ve zpracovatelském závodě schváleném v souladu s článkem 17;
- d) zpracovány v technickém závodě schváleném v souladu s článkem 18;
- e) použity jako suroviny v závodě na výrobu krmiv pro zvířata v zájmovém chovu, schváleném v souladu s článkem 18;
- f) zpracovány v závodě na výrobu bioplynu nebo v kompostárně;
- g) v případě kuchyňského odpadu uvedeného v odst. 1 písm. l) zpracovány v závodě na výrobu bioplynu nebo kompostovány;
- h) v případě materiálů rybího původu silážovány nebo kompostovány; nebo
- i) odstraněny nebo použity jiným způsobem v souladu s pravidly stanovenými po konzultaci s příslušným vědeckým výborem podle postupu uvedeného v čl. 33 odst. 2. Tento způsob může buď doplnit, nebo nahradit způsoby stanovené v písmenech a) až h).

Přechodná manipulace nebo přechodné skladování materiálů 3. kategorie se uskutečňuje pouze v závodech 3. kategorie, schválených v souladu s článkem 10.

3.3. Příslušné úřady

Krajská veterinární správa

- Dává souhlas s používáním živočišných produktů, u nichž jsou pochybnosti o jejich zdravotní nezávadnosti.
- Přijímá hlášení nesrovnalostí a pochybení při příjmu zvířat a živočišných produktů z členských států EU.
- Přijímá hlášení od příjemců zvířat a živočišných produktů z členských států EU.
- Přijímá hlášení od provozovatele jatek o dodávkách jatečných zvířat.
- Přijímá žádosti o registraci dopravce, který přepravuje živočišné produkty.
- Přijímá žádosti o registraci osob podílejících se na obchodování se zvířaty a živočišnými produkty.
- Přijímá žádosti o schválení a registraci podniku, v němž se zachází s živočišnými produkty, přijímá oznámení o zahájení či ukončení provozování podnikatelské činnosti v oblasti zpracování živočišných produktů.
- Schvaluje a registruje osoby dodávající živočišné produkty pro spotřebu na plavidle mezinárodní námořní dopravy.
- Schvaluje místa k uložení konfiskátů živočišného původu.
- Schvaluje provozní řády osob, jež vykonávají veterinární asanační činnost.
- Vydává povolení k výkonu veterinární asanační činnosti, nejde-li o povolení k provozování asanačního podniku.
- Vydává souhlas o přemístění konfiskátů živočišného původu do jiného asanačního podniku.
- Vydává souhlas pro zařízení a místa k odstraňování konfiskátů živočišného původu.
- Vydává souhlas se zpracováním vedlejších živočišných produktů ve vlastních zařízeních podnikatelů.

Odbory Zemědělské agentury a pozemkové úřady Ministerstva zemědělství

- Archivují dokumenty k neschváleným žádostem a dokumenty ke schváleným žádostem, provádí některé kontroly (místní šetření).

Pohraniční veterinární stanice

- Provádí pohraniční veterinární kontrolu zvířat, živočišných produktů a ostatního veterinárního zboží dováženého z třetích zemí.
- Vydává osvědčení o provedení pohraniční veterinární kontroly a jejím výsledku.
- Vyhláší a ruší mimořádná veterinární opatření, která mají celostátní povahu nebo se týkají územních obvodů více krajů.

Ministerstvo zemědělství

- Přijímá žádosti o povolení výroby a dovozu krmiv pro výzkumné účely.

4. Doporučení

4.1. Nakládání s odpady, VŽP a ostatními vedlejšími produkty v potravinářském průmyslu

Při výrobě potravinářských výrobků je produkován odpad a rovněž vedlejší produkty výroby. Vedlejší produkty výroby lze rozdělit dle jejich následného využití. Například při výrobě cukru je vedlejším výrobkem šáma (saturační kaly), která je používána jako hnojivo, melasa, která je využívána jako krmivo. V lihovarech jsou to výpalky, které jsou vyživány především jako krmivo. V pivovarech jsou vedlejšími výrobky mláto, odpadní pivovarské kvasnice a sladový květ, které jsou krmivem. Z jatek, masných výrob, výrob rybích a nerybích lahůdek, mlékáren jsou produkovány VŽP, které jsou buď dále využívány, nebo odstraňovány v zařízeních k tomu určených.

Pokud je vedlejším produktem krmivo pro zvířata určená k produkci potravin, je třeba mít zaregistrovanou jeho výrobu. Pokud je vedlejším produktem hnojivo, je třeba je zaregistrovat v souladu se zákonem č. 308/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), a zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů [10]. Pokud jsou př. smetky z výroby, nejakostní zbytky, laboratorní vzorky předávány odběratelům ke krmení zvířat nebo jako hnojivo, nelze je zařadit jako odpad. Je třeba s nimi

nakládat v souladu s krmivářskými, veterinárními předpisy, popřípadě v souladu se zákonem o hnojivech.

Pokud jsou vedlejším produktem VŽP, které nejsou určeny pro lidskou spotřebu, je třeba při nakládání s nimi v souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002 [6].

Odpad z kuchyní a stravoven, který nepochází z dopravních prostředků s mezinárodní působností, se zařídí dle vyhlášky č. 381/2001 Sb. [4] jako odpad katalogového čísla 20 01 08 Biologicky rozložitelný odpad a v místě vzniku s ním bude nakládáno v režimu zákona o odpadech. V případě, že jmenovaný odpad bude přijímán dle § 14 zákona č. 185/2001 Sb. [1] do zařízení schváleného KVS (bioplynové stanice), musí být odpad vybaven obchodním dokladem dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002 [6] a rovněž musí být provedena přejímka odpadů a vystaven základní popis odpadu dle přílohy č. 2 vyhlášky č. 383/2001 Sb. [2] a musí být veden v evidenci odpadů.

Vedlejší živočišné produkty vznikají především při porážkách zvířat, v potravinářských výrobcích masných výrobků, rybích výrobků a ve výrobě mléka a mléčných výrobků. Kontrola dodržování Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002 [6] je v kompetenci Krajských veterinárních správ.

4.2. Současný stav v nakládání s odpady, VŽP a ostatními vedlejšími produkty

Jateční provozy a zařízení na výrobu masných výrobků mají dobře zpracované provozní řády, součástí kterých je popis nakládání s VŽP. Provozní řády jsou v souladu s výše uvedeným Nařízením. Provozní řády jsou schválené veterinární správou. Problémy se vyskytují v používání nesprávné terminologie ve smlouvách s provozovateli zařízení, kam je VŽP odvážen. Nejčastěji se setkáváme s termíny živočišný odpad, živočišný konfiskát, přičemž se v každém případě jedná o VŽP.

V ostatních potravinářských závodech není situace přehledná. Velmi často jsou VŽP evidovány jako odpady (surovina nevhodná ke zpracování). Nejsou předávány do zařízení určeného k využívání, odstraňování, sběru nebo výkupu odpadů, která mají povolení vydaná KÚ, ale například prodávána ke krmení do zemědělských podniků. Pokud by měl být využit § 14 zákona č. 185/2001 Sb. [1] provozovatel neumí dokladovat, že jím předávaný odpad

splňuje kvalitu vstupní suroviny. V některých případech je VŽP zneškodňován jako odpad zahrabáním na skládce. Provozovatel by měl prokázat, že předává VŽP na skládku, která je schválena podle směrnice Rady 1999/31/ES [9]. Ve většině případů tuto skutečnost provozovatel prokázat neumí. Často se vyskytuje odvoz VŽP ke zpracování do bioplynových stanic nebo do kompostáren, což je v souladu s právními předpisy, ale již ne s tím, že je materiál zařazen jako odpad. Většinou je tzv. „odpad“ přijímán do zařízení schváleného KVS (bioplynové stanice, kompostárny) a měl by být evidován jako VŽP a vybaven obchodním dokladem dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002 [6].

Při nakládání s ostatními a nebezpečnými odpady se provozovatelé potravinářských výrobníků řídí zákonem č. 185/2001 Sb. [1]. Všichni mají „Souhlas k nakládání s nebezpečnými odpady“, odpady jsou tříděny a většinou i správně zařazeny podle katalogu odpadů. Největším problémem pro provozovatele bylo dokázat předávání odpadu oprávněné osobě. Většinou je k dispozici „Souhlas k provozování využívání, odstraňování, sběru nebo výkupu odpadu“ osoby, které je odpad předáván, ale provozovatel nemá k dispozici provozní řád zařízení, kde je s odpadem nakládáno a je v něm uveden seznam odpadů, se kterými může být v zařízení nakládáno, a který je nedílnou součástí výše uvedeného souhlasu.

Lze tedy konstatovat, že k největšímu množství chyb v nakládání s odpady dochází v případech záměn VŽP za odpad. VŽP kromě již dříve zmíněných výjimek nejsou odpadem.

5. Závěr

Předkládaná příručka byla zpracována s cílem uvést provozovatele zařízení do složité problematiky odpadů a vedlejších živočišných produktů. Neklade si za cíl vyčerpávající řešení, ale podává uživateli stručný návod, jak se v problematice orientovat.

Je důležité si uvědomit, že žádná příručka nemůže vyřešit nakládání s odpady a VŽP, ať už v potravinářských nebo jiných provozech, nedokáže sledovat neustálé legislativní změny ani přinutit provozovatele konat tak, aby činnosti související s nakládáním s odpady a VŽP byly vždy v souladu s platnými legislativními předpisy. Může však přispět k systémovému řešení této problematiky a poukázat na složitosti každodenního života výrobního zařízení ve vztahu k nejen environmentální legislativě.

6. Seznam použité literatury

- [1] Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech
- [2] Vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady
- [3] Vyhláška č. 382/2001 Sb., o podmínkách použití upravených kalů na zemědělské půdě
- [4] Vyhláška č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů
- [5] Vyhláška č. 376/2001 Sb., o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů
- [6] Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1774/2002, ze dne 3. října 2002, o hygienických pravidlech pro vedlejší produkty živočišného původu, které nejsou určeny pro lidskou spotřebu
- [7] Směrnice Rady 96/22/ES, ze dne 29. dubna 1996, o zákazu používání některých látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a beta-sympatomimetik v chovech zvířat a o zrušení směrnic 81/602/EHS, 88/146/EHS a 88/299/EHS
- [8] Směrnice Rady 96/23/ES, ze dne 29. dubna 1996, o kontrolních opatřeních u některých látek a jejich reziduí v živých zvířatech a živočišných produktech a o zrušení směrnic 85/358/EHS a 86/469/EHS a rozhodnutí 89/187/EHS a 91/664/EHS
- [9] Směrnice Rady 1999/31/ES, ze dne 26. dubna 1999, o skládkování odpadů
- [10] Zákon č. 308/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), a zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů

7. Přílohy

Příloha č. 1 SLOVNÍK POJMŮ

Odpad – je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č.1 k zákonu č. 185/2001 Sb.

Nebezpečný odpad – odpad uvedený v Seznamu nebezpečných odpadů uvedeném v prováděcím právním předpise a jakýkoliv jiný odpad vykazující jednu nebo více nebezpečných vlastností uvedených v příloze č. 2 k zákonu č. 185/2001 Sb.

Odpadové hospodářství – činnost zaměřená na předcházení vzniku odpadů, na nakládání s odpady a na následnou péči o místo, kde jsou odpady trvale uloženy, a kontrola těchto činností.

Nakládání s odpady – jejich shromažďování, soustředování, sběr, výkup, třídění, přeprava a doprava, skladování, úprava, využívání a odstraňování.

Zařízení – technické zařízení, místo, stavba nebo část stavby.

Shromažďování odpadů – krátkodobé soustředování odpadů do shromažďovacích prostředků v místě jejich vzniku před dalším nakládáním s odpady.

Skladování odpadů – přechodné umístění odpadů, které byly soustředěny (shromážděny, sesbírány, vykoupeny) do zařízení k tomu určeného a jejich ponechání v něm.

Oprávněná osoba – každá osoba, která je oprávněna k nakládání s odpady podle zákona č. 185/2001 Sb. nebo podle zvláštních právních předpisů.

Vedlejší živočišné produkty – celá těla nebo části těl zvířat nebo produkty živočišného původu, které nejsou určeny k lidské spotřebě, včetně vajíček, embryí a spermatu.

Příloha č. 2 PŘEHLED SOUVISEJÍCÍCH ČESKÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Nařízení vlády č. 615/2006 Sb., o stanovení emisních limitů a dalších podmínek provozování ostatních stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší.

Vyhláška č. 294/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady.

Vyhláška č. 356/2002 Sb., kterou se stanoví seznam znečišťujících látek, obecné emisní limity, způsob předávání zpráv a informací, zjišťování množství vypouštěných znečišťujících látek, tmavosti kouře, přípustné míry obtěžování zápachem a intenzity pachů, podmínky autorizace osob, požadavky na vedení provozní evidence zdrojů znečišťování ovzduší a podmínky jejich uplatňování.

Vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady.

Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší)

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů v aktuálním znění

Příloha č. 3 PŘEHLED SOUVISEJÍCÍCH EVROPSKÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Council Directive 75/442/EEC on Waste as amended by Council Directive 91/156/EEC

Council Directive 91/689/EEC on hazardous waste

Council Directive 1999/31/EC on the landfill of waste

Council Directive 78/176/EEC on waste from the titanium dioxide industry

Council Directive 75/439/EEC on waste oils

Council Directive 96/59/EC on the disposal of polychlorinated biphenyls and polychlorinated terphenyls (PCB/PCT)

Council Directive 86/278/EEC on the protection of the environment, and in particular of the soil, when sewage sludge is used in agriculture

Council Directive 91/157/EEC on batteries and accumulators containing certain dangerous substances and related directives

Council Directive 94/62/EC of 20 December 1994 on packaging and packaging waste

Council Directive 2000/53/EC on end-of life vehicles

Příloha č. 4 SKUPINY ODPADŮ

Kód	Skupina odpadů
Q1	Zůstatky z výrob a spotřeby dále jinak nspecifikované
Q2	Výrobky, které neodpovídají požadované jakosti
Q3	Výrobky s prošlou lhůtou spotřeby
Q4	Použité, ztracené nebo jinou náhodnou událostí znehodnocené výrobky včetně všech materiálů, součástek zařízení apod., které byly v důsledku nehody kontaminovány
Q5	Materiály kontaminované nebo znečištěné běžnou činností (např. zůstatky z čištění, obalové materiály, nádoby atd.)
Q6	Nepoužitelné součásti (např. použité baterie, katalyzátory apod.)
Q7	Látky, které ztratily požadované vlastnosti (např. znečištěné kyseliny, rozpouštědla, kalicí soli apod.)
Q8	Zůstatky z průmyslových procesů (např. strusky, destilační zbytky apod.)
Q9	Zůstatky z procesů snižujících znečištění (např. kaly z praček plynů, prach z filtrů, vyřazené filtry apod.)
Q10	Zůstatky ze strojního obrábění a povrchové úpravy materiálu (např. třísky z obrábění a frézování, okuje apod.)
Q11	Zůstatky z dopravy a úpravy surovin (např. z dolování, dopravy nafty apod.)
Q12	Znečištěné materiály (např. oleje znečištěné PCB apod.)
Q13	Jakékoliv materiály, látky či výrobky, jejichž užívání bylo zakázáno zákonem

Q14	Výrobky, které vlastník nepoužívá nebo nebude více používat (např. v zemědělství, v domácnosti, úřadech, prodejnách, dílnách apod.)
Q15	Znečištěné materiály, látky nebo výrobky, které vznikly při sanaci půdy
Q16	Jiné materiály, látky nebo výrobky, které nepatří do výše uvedených skupin

Zdroj: Příloha č. 1 zákona č. 185/2001 Sb.

Příloha č. 5 SEZNAM NEBEZPEČNÝCH VLASTNOSTÍ ODPADU

Kód	Nebezpečná vlastnost odpadu
H1	Výbušnost
H2	Oxidační schopnost
H3-A	Vysoká hořlavost
H3-B	Hořlavost
H4	Dráždivost
H5	Škodlivost zdraví
H6	Toxicita
H7	Karcinogenita
H8	Žíravost
H9	Infekčnost
H10	Teratogenita
H11	Mutagenita
H12	Schopnost uvolňovat vysoce toxické nebo toxické plyny ve styku s vodou nebo kyselinami
H13	Schopnost uvolňovat nebezpečné látky do životního prostředí při nebo po odstraňování
H14	Ekotoxicita

Zdroj: Příloha č. 2 zákona č. 185/2001 Sb.

Příloha č. 6 ZPŮSOBY VYUŽÍVÁNÍ ODPADŮ

Kód	Způsob využívání odpadů
R1	Využití odpadu způsobem obdobným jako paliva nebo jiným způsobem k výrobě energie
R2	Získání/regenerace rozpouštědel
R3	Získání/regenerace organických látek, které se nepoužívají jako rozpouštědla (včetně kompostování a dalších biologických procesů)
R4	Recyklace/znovuzískání kovů a kovových sloučenin
R5	Recyklace/znovuzískání ostatních anorganických materiálů
R6	Regenerace kyselin nebo zásad
R7	Obnova látek používaných ke snížení znečištění
R8	Získání složek katalyzátorů
R9	Rafinace použitých olejů nebo jiný způsob opětového použití olejů
R10	Aplikace do půdy, která je přínosem pro zemědělství nebo zlepšuje ekologii
R11	Využití odpadů, které vznikly aplikací některého z postupů uvedených pod označením R1 až R10
R12	Předúprava odpadů k aplikaci některého z postupů uvedených pod označením R1 až R11
R13	Skladování materiálů před aplikací některého z postupů uvedených pod označením R1 až R12 (s výjimkou dočasného skladování na místě vzniku před sběrem)

Zdroj: Příloha č. 3 zákona č. 185/2001 Sb.

Příloha č. 7 ZPŮSOBY ODSTRAŇOVÁNÍ ODPADŮ

Kód	Způsob odstraňování odpadů
D1	Ukládání v úrovni nebo pod úrovní terénu (např. skládkování apod.)
D2	Úprava půdními procesy (např. biologický rozklad kapalných odpadů či kalů v půdě apod.)
D3	Hlubinná injektáž (např. injektáž čerpatelných kapalných odpadů do vrtů, solných komor nebo prostor přírodního původu apod.)
D4	Ukládání do povrchových nádrží (např. vypouštění kapalných odpadů nebo kalů do prohlubní, vodních nádrží, lagun apod.)
D5	Ukládání do speciálně technicky provedených skládek (např. ukládání do oddělených, utěsněných, zavřených prostor izolovaných navzájem i od okolního prostředí apod.)
D6	Vypouštění do vodních těles, kromě moří a oceánů
D7	Vypouštění do moří a oceánů včetně ukládání na mořské dno
D8	Biologická úprava jinde v této příloze nspecifikovaná, jejímž konečným produktem jsou sloučeniny nebo směsi, které se odstraňují některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12
D9	Fyzikálně-chemická úprava jinde v této příloze nspecifikovaná, jejímž konečným produktem jsou sloučeniny nebo směsi, které se odstraňují některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12 (např. odpařování, sušení, kalcinace)
D10	Spalování na pevnině
D11	Spalování na moři

D12	Konečné či trvalé uložení (např. ukládání v kontejnerech do dolů)
D13	Úprava složení nebo smíšení odpadů před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12
D14	Úprava jiných vlastností odpadů (kromě úpravy zahrnuté do D13) před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D13
D15	Skladování odpadů před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D14 (s výjimkou dočasného skladování na místě vzniku odpadu před shromážděním potřebného množství)

Zdroj: Příloha č. 4 zákona č. 185/2001 Sb.

Příloha č. 8 OBSAH IDENTIFIKAČNÍHO LISTU NEBEZPEČNÉHO ODPADU

1. Název odpadu (podle Katalogu odpadů):

2. Kód odpadu (podle Katalogu odpadů):

3. Kód podle ADR nebo COTIF:

4. Původce odpadu nebo oprávněná osoba:

Firma (název):

Ulice:

Místo a PSČ:

IČ (bylo-li přiděleno):

Osoba oprávněná jednat jménem původce odpadu nebo oprávněné osoby:

Telefon/Fax:

5. Fyzikální a chemické vlastnosti odpadu:

6. Nebezpečné vlastnosti odpadu:

7. Bezpečnostní opatření při manipulaci, skladování a přepravě odpadu:

7.1 Technická opatření:

7.2 Doporučené osobní ochranné pracovní prostředky:

- dýchací orgány:

- oči:

- ruce:

- ostatní části těla:

7.3 Protipožární vybavení:

8. Opatření při nehodách, haváriích a požárech:

8.1 Lokalizace:

8.2 První pomoc:

8.3 Další pokyny:

8.4 Telefonické spojení:

Hasiči:.....

Zdravotní služba:...

Policie:.....

9. Ostatní důležité údaje:

10. Za správnost údajů uvedených v identifikačním listu odpovídá:

Firma (název):

Ulice:

Místo:

PSČ:

IČ (bylo-li přiděleno):

Osoba oprávněná k jednání:

Telefon/Fax:

Datum vyhotovení:

Podpis a razítko:

Zdroj: Příloha č. 3 vyhlášky č. 383/2001 Sb.

Příloha č. 9 DRUHY ODPADŮ, KTERÉ VZNIKAJÍ V PROVOZU MLÉKÁRNY

V mlékárně je provozována výroba konzumních mlék a sušárna mléka. Středisko výroby konzumních mlék má kapacitu 130 t zpracovaného mléka denně. Středisko sušárna má kapacitu 240 t zpracovaného mléka denně.

Tabulka č. 1 Produkované odpady

Zdroj odpadu	Kategorie odpadu	Název druhu a katalogové číslo odpadu
Mlékárna	N	15 01 10 Obaly obsahující zbytky nebezpečných látek nebo obaly těmito látkami znečištěné
	N	15 02 02 Absorpční činidla, filtrační materiály (včetně olejových filtrů jinak blíže neurčených), čisticí tkaniny a ochranné oděvy znečištěné nebezpečnými látkami
	N	13 02 05 Nechlorované minerální motorové, převodové a mazací oleje
	N	20 01 21 Zářivky a jiný odpad obsahující rtuť
	N	16 05 08 Vyřazené organické chemikálie, které jsou nebo obsahují nebezpečné látky
	N	16 05 07 Vyřazené anorganické chemikálie, které jsou nebo obsahují nebezpečné látky
	N	16 05 06 Laboratorní chemikálie a jejich směsi, které jsou nebo obsahují nebezpečné látky
	O	02 05 01 Suroviny nevhodné ke spotřebě nebo zpracování
	O	15 01 01 Papírové a lepenkové obaly
	O	15 01 02 Plastové obaly
	O	15 01 06 Směsné obaly
	O	16 02 14 Vyřazená zařízení neuvedená pod čísly 16 02 09 až 16 02 13
	O	17 04 05 Železo a ocel
	O	17 04 11 Kably neuvedené pod 17 04 10
	O	19 08 02 Odpad z lapáků písku
	O	20 01 02 Sklo
	O	20 03 01 Směsný komunální odpad
	O	17 01 02 Cihly
	O	17 04 02 Hliník

Tabulka č. 2 Produkované odpady

Zdroj odpadu	Kategorie odpadu	Název druhu a katalogové číslo odpadu
Sušárna	O	15 01 01 Papírové a lepenkové obaly
	O	20 01 01 Papír a lepenka
	O	15 01 06 Směsné obaly
	O	20 03 01 Směsný komunální odpad
	O	20 01 39 Plasty
	O	17 04 05 Železo a ocel
	N	13 02 05 Nechlorované minerální motorové, převodové a mazací oleje
	N	15 01 10 Obaly obsahující zbytky nebezpečných látek nebo obaly těmito látkami znečištěné
	N	15 02 02 Absorpční činidla, filtrační materiály (včetně olejových filtrů jinak blíže neurčených), čisticí tkaniny a ochranné oděvy znečištěné nebezpečnými látkami
	N	16 06 01 Olověné akumulátory
	N	20 01 21 Zářivky a jiný odpad obsahující rtuť
	N	20 01 23 Vyřazená zařízení obsahující chlorofluoruhlodíky

Odpady jsou tříděny v místě vzniku a soustřeďovány v kontejnerech na shromažďovacích místech. S nebezpečnými odpady je nakládáno na základě „Rozhodnutí o udělení souhlasu k nakládání s nebezpečnými odpady“.

V zařízení vznikají VŽP (Materiál kategorie 3)

- Zmetkové výrobky
- Výplachy obsahující produkty živočišného původu (mléko, mléčné výrobky)